НОВАЕ ЖЫЦЬЦЁ

Цана асобнага нумару 500 м. п.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільна, Вострабрамская вул., 9.**
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 штодня апрача сьвяточных дзён.

Выходзіць раз у тыдзень.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкаў да хаты 2000 м. п. Для заграніцы ўдвая даражэй.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад ня вертаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 1000 мк., сярод тэксту 800 мк. і на апошняй страніцы 600 мк. за радок пэтыту ў 1 шпальт.

№ 4 — **Субота, 24-га сакавіка 1923 г.** — **Год I.**

У гэтым нумары 6-ць страніц.

УВАГА! Рэдакцыя і адміністрацыя газэты „НОВАЕ ЖЫЦЬЦЕ“ з 20-га сакавіка (марца) зьмешчаецца на ВОСТРАБРАМСКАЙ вул. № 9.

Палітычныя падзеі.

Літва. У часе галасаваньня над вотумам даверыя ўраду галасы ў Сойме разьдзяліліся: 36 за і 36 праціў. Урад Гальванаўскаса падаўся ў адстаўку. Прэзыдэнт выдаў дэкрэт аб роспуску Сойму. Новыя выбары адбудуцца 13 і 14 траўня. Насяленьне Клайпэды таксама прыме ўдзел у выбарах.

Польшча. Безрабоцьце з кожным днём павялічываецца. Па даным Галоўнага інспэктара працы на Варшаўскі вокруг за час ад 1 студня да канца лютага ў Варшаве агранічана прадукцыя ў 36 фабрыках болей як з 3.500 работнікаў, у тым ліку 14 фабрык з 1336 раб. зусім зачынена. Дзеля таго, што гэтыя даныя датычаць толькі большай прамысловасьці, трэба лічыць, што лік безработных шмат больш і, па думцы таго-ж інспэктара, безрабоцьце за гэты час узрасло па меншай меры на 160 працэнтаў. Агульны лік безработных па афіцыяльным даным дасягае 115.000.

Міністэрства фінансаў павялічыла падаткі: на цукер на 250 прац, на сьпірт на 400 прац і на піва на 750 прац.

Нямеччына. Адносіны паміж Францыяй і Нямеччынай прыймаюць усё болей востры характар. Французы акупавалі яшчэ новыя абшары. Газэты падаюць весткі аб нябывалым зьдзеку акупантаў над мяйсцовай люднасьцю, якая ўжо актыўна выступае праціў угнетацеляў. Забіта некалькі вайсковых. У адказ на гэта французы павялічылі рэпрэсыі да масавых арыштаў і разстрэлаў уключна. Калі ў адным выпадку насяленьне станула ў абароне арыштаваных, дык францускія жаўнеры сталі страляць і забілі некулькі чалавек. У акупаваныя абшары Францыя высылае яшчэ 15000 жаўнераў.

Ірляндыя ўвесь час вядзе змаганьне за сваю незалежнасьць, не застанаўляючыся перад аружнаю барацьбою. Арыштавана 150 ірляндзкіх рэспубліканцаў з прычыны падгатаўлянага, быццам, пакушэньня на Бонар-Лоу і Лёйд-Джорджа. З гэтай прычыны сацыялістычныя дэпутаты ўнясьлі ў парлямэнце інтэрпэляцыю.

Англія. Палата гмін адкінула прапазыцыю аб эвакуацыі Мэсапатаміі і прызнала крэдыты на расходы па акупацыі ў суме 813000 фунтаў штэрлінгаў, пры гэтым міністр калёній заявіў, што Мэсапатамія акупавана часова і ангельскі ўрад мае замер утварэньня незалежнай арабскай дзяржавы.

Сацыялісты запрапанавалі ў Палаце гмін праэкт рэзалюцыі, ў сілу якой урад паступова павінен імкнуцца да замены капіталістычнага строю сацыялістычным, нацыяналізуючы вялікія прамысловыя прадпрыемствы.

Турцыя. Ангорскае Нацыянальнае Сабраньне вынесла вотум даверыя ўраду Кемаля Пашы.

Югаславія. Адбыліся выбары ў парлямэнт. Радыкалы атрымалі 120 мандатаў, харвацкая сялянская партыя Радіча 70, дэмакраты 50, магаматанская група 18, клерыкалы 22, партыя земляўласьнікаў 9, немцы 9, сацыялісты 3.

Даўгі Польшчы.

Як вядома да гэтага часу ў польскім бюджэце расход заўсёды быў больш як прыход. Для пакрыцьця гэтых перарасходаў Польскі ўрад павінен быў зацягіваць даўгі, як у сябе дома, так і за граніцай. Унутранных даўгоў, у тым ліку і выпушчаныя папяровыя грошы, якія, паскольку не пакрываюцца золатам, таксама належыць разглядаць як даўгі,— на 1 студня 1923 г. налічывалася на суму 228 мільёнаў швайц. франкаў, а загранічных даўгоў — 1519 мільёнаў шв. фр., гэта знача, што на кожнага жыхара ў Польшчы прыходзіцца па 62 шв. фр. доўгу. Калі да гэтага далічыць яшчэ тыя 400 мільёнаў франкаў, што нядаўна французкі ўрад пазычыў Польшчы, дык загранічныя даўгі дасягаюць цыфры блізкай 2 мільярдаў франкаў! Працэнты за гэтыя даўгі прыходзіцца пераважна плаціць працоўнаму люду ў форме тых ці іншых падаткаў.

Літоўская прэса аб пастанове Рады паслоў.

„Elta“ наведамляе з Коўна, што літоўская прэса бяз рожніцы паглядаў катэгарычна выступае праціў пастановы Антанты адносна далучэньня Віленшчыны да Польшы. „Elta“ лічыць гэтую пастнову за бясправўную і няіснуючую. Антанта ў даным выпадку падтрымлівае польскі імпэрыялізм, выступаючы адначасна на шлях канфліктаў і ваеннай палітыкі. Саюзьнікі гэтай пастановай далі доказы свайго маральнага банкруцтва.

„Lietuva“, абгаварываючы справу прызнаньня ўсходніх граніц Польшчы, піша: „Літва, як дзяржава сувэрэнная, ніколі ня прызнае падзелу сваей тэрыторыі і ня вырачацца Вільні. Прызнаньне Вільні Польшчы было аднастаронным актам сілы, які для Літвы будзе неабавязковы і ня будзе мець для яе праўнага значэньня. Літва не пакіне жадаць Вільні“.

(„Dziennik Wilenski“ № 67).

Справа усходніх межаў Польшчы.

Рада паслоў аканчальна прывала ўсходнія межы Польшчы. Граніца з Літвою устанаўляецца, згодна з пастановай Лігі Нацый аб разьмежаваньні нэйтральнай паласы; граніцы паміж Польшчаю і Расеею застаюцца, згодна з Рыскім трактатам; Усходняя Галіччына прылучаецца да Польшчы з варункам, што Польшча дасьць гарантыі аб увядзеньні там аўтаноміі і прыме на сябе частку даўгоў б. Аўстрыі, згодна з трактатам у С. Жэрмэн.

Пастанова Рады паслоў выклікала непакой сярод расейскай, украінскай і літоўскай эміграцыі ў Парыжы. Урад Петрушкевіча злажыў пратэст. З Коўны паведамляюць, што ў Літве гэтая пастанова выклікала страшнае абурэньне. Літоўскі Урад лічыў, што справа будзе разглядацца ў пачатку красавіка. З гэтай прычыны меліся выехаць да Парыжа старшыня Міністраў Гальванаўскас і Смэтона, каб бараніць справу Віленшчыны; люднасьць пераконана, што адзіная надзея Літвы ёсьць паразуменьне і супольная праца з Расеяй.

Літоўскі пасол Нарушэвіч злажыў пратэст праціў пастановы Рады паслоў.

Мітрапаліт Шэптыцкі прыбыў да Паража і на прыёме у Пуанкарэ горача пратэставаў праціў далучэньня Усходняй Галічыны да Польшчы.

Чычэрын выслаў ноту да ўрадаў Англіі, Францыіі і Італіі, ў якой адзначыў, што без паразуменьня з Расеяй ня могуць быць вырашаны спорныя пытаньня, ў якіх так ці іначай зацікаўлена Расея і што такая палітыка дае повад думаць, што Антанта ня выраклася сваей варожасьці адносна Расеі. Адсутнасьць прадстаўнікоў Расеі пры вырашэньні такіх пытаньняў, як Клайпэда і Усходняя Галіччына, можа выклікаць новую міжнародную завіруху. Хаця Расея і выраклася ад права да земляў на захад ад лініі Рыскага трактату, тым ня меней яна не перастае цікавіцца лёсам люднасьці гэтых земляў, дзяржаўная прыналежнасьць якіх павінна быць вырашана згодна з воляй насяленьня гэтых зямель.

Камісар Загранічных спраў Украінскай Савецкай Рэспублікі выслаў да Польскага Ураду ноту ў справе прызнаньня ўсходніх граніц Польшчы, ў якой катэгарычна пратэстуе праціў усякага урэгуляваньня паміма волі Ураду Сав. Украіны тэрыторый, якія беспасрэдна гранічацца з Украінай і маюць з ёю шмат агульных інтарэсаў.

Украінскі Урад лічыць за свой абавязак заявіць, што ён будзе лічыць за няважны і ня істнуючы ўселякі парадак установлены ў Усходняй Галіччыне без яго папярэджаньня і згоды самаго насяленьня.

Саюз Сацыялістычных Рэспублік мае намер склікаць новую канфэрэнцыю, якая павінна заняцца аканчальным вырашэньнем усходніх граніц Польшчы з поўнай згодай Саюзу.

Нямецкая газэта „Vorvarts“ выказывае трывогу аб магчымых новых забурэньняў па поваду далучэньня да Польшчы вялікіх абшараў зямель з няпольскім насяленьнем.

Латвійская газэта „Latvis“ шмат мейсца пасьвячае Віленскаму пытаньню, зазначаючы, што груба мыляецца той, хто думае быццам Клайпэда даражэй Літве як Вільня—ні адзін Літоўскі патрыот не аддасьць Вільню за Клайпэду.

Украінская маніфэстацыя.

„Dziennik Wilenski“ ў № 66 паведамляе, што украінцы з лагеру Петрушэвіча зарганізавалі дэманстрацыю праціў рашэньня Рады паслоў аб прызнаньні граніц Польшчы. Выключаны з Сойму пасол Луцкевіч прыбыў да Львова і асабіста кіраваў дэманстрацыяй. Набажэнства адпраўленнае праз кс. Джэнокі і працэсыю па гэтым набажэнстве украінцы выкарысталі для палітычнай дэманстрацыі, ў якой прынялі ўдзел больш як дзьве з паловаю тысячы асоб.

Пасол Луцкевіч выступіў з падбураючаю антыдзяржаўнаю прамоваю. Прызываў распачаць найвастрэйшую барацьбу праціў Польскай дзяржавы і польскага войска і прызываў прысутных злажыць прысягу, што распачнуць змаганьне. Праф. Раманчук прачытаў тэкст прысягі.

Па незалежных ад рэдакцыі прычынах артыкул, пасьвячоны 5-ым угодкам абвяшчэньня Беларусі Незалежнай Рэспублікай, ня мог быць зьмешчаны.

Беларускае сьвята.

На сьвяткаваньне 5-х угодкаў абвяшчэньня Беларусі Незалежнай Рэспублікі Беларускім Пасольскім Клюбам запрошаны ў Вільню гэткія пасольскія клюбы: Украінскі, Хрысьц. Дэмак., Пястоўцы, Камуністы, N.P.R., P.P.S., Нямецкі, Вызваленьне, Жыдоўскі, група Окуня, Расейцы.

Запрошаны таксама і прадстаўнікі Віленскага грамадзянства ўсіх нацыянальнасьцей.

Парадак сьвяткаваньня.

А 10-ай гадзіне ўраніцы пачнецца Сьвятая Літургія ў царкве сьвят. Тройцы, якую мае правіць Архімандрыт Піліп у суслужэньні 6-х сьвяшчэнікаў. Прамову скажа сьвяшч. А. Сурвілла.

А 10-ай гадзіне ўраніцы пачнецца Сьвятая Імша ў касьцеле сьв. Мікалая, якую мае адправіць кс. Ад. Станкевіч.

Прамову скажа кс. Ад. Станкевіч.

Пасьля Сьв. Літургіі будзе адпраўлены малебен.

А 11-ай гадзіне ўраніцы адбудзецца набажэнства ў харальнай Сынагозе (Завальная вул.)

А 6-ай гадзіне ўвечары ў залі Беларускае Драматычнае Майстроўні (Вострабрамская 9) адбудзецца ўрачыстае паседжаньне Віленскага Беларускага Нацыянальнага Камітэту.

Так сама былі раскіданы адозвы, выданыя Украінскай Рэвалюцыйнай Радай. Пастанову Рады паслоў адозва лічыць за шматок паперы. Адозва падбурае распачаць варожую дзейнасьць проціў Польскай Дзяржавы.

Пасьля набажэнства мелася адбыцца рэлігійная працэсыя, якая вырушыла ў цэнтр гораду. Неўзабаве да працэсыі далучыліся іншыя групы, пяючы рэволюцыйныя украінскія песьні.

Паліцыя адціснула натаўп ад працэсыі. Тады дэманстранты сталі кідаць у паліцыю каменьнямі. Цяжка ранены адзін сышчык і адзін паліцыянт, лёгка ранена 10. Паліцыя не дапусьціла дэманстрантаў у цэнтр гораду і разагнала іх.

У вечар перад украінскім тэатрам была спроба зноў сабрацца для дэманстрацыі, але паліцыя не дапусьціла да гэтага.

✦✦✦✦

На 25-га сакавіка.

Яшчэ прамчаўся год! Як мара,
У нябыцьцё пайшлі часы.
А ў нашым сэрцы, тая-ж хмара
І тыя-ж жудасныя сны.
Быў дзень. Вялікі дзень, Краіна!
Калі ўздыхнуў вясной вальней
Народ. І покліч бязупынна
Будзіў, як звон, паля, людзей.
Пранёсься покліч вызваленьня,
Тых, хто любіў сваю зямлю.
Хто на аўтар панёс збаўленьне,
Жыцьцё, багацьце, кроў сваю!
Калі сыны зямелькі-мацi.
Адважна ўсе сказалі нам:
Браты, даволі век нам спаці,
Даволі послух бізунам!
Хай незалежнасьць запануе,
Дзе панаваў гнябіцель—кат.
І сваё Імя хай пачуе
Краіна сьлёз, амшальных хат.
Вялікі дзень! Сьвятыя словы.
Мы будзем помніць іх ўсе.
Каб збудаваць наш край на нова
У цяжкай, правай барацьбе.
Няхай яны як зьніч у сэрцы,
Гараць праз шлях пакутных дзён!
Хай гэты час у паняверцы
Міне як цяжкі, жуткі сон.

С. Глебаў.

✦✦✦✦

Весткі з Сойму.

Зямельная Камісія прыняла рэзалюцыю, каб урад устрымаўся займаць новыя абшары для вайсковых асаднікаў.

Старшыня украінскага пасольскага клюбу А. Васыньчук падаўся ў адстаўку. Клюб адстаўку прыняў і аддае пасла Васыньчука пад партыйны суд за мала радыкальнае вядзеньне нацыянальнай украінскай палітыкі. Старшынёю клюбу выбраны пасол Підгірскі.

На пленарным паседжаньні Сойму 20 сакавіка разглядаліся сьпешныя прапазыцыі Беларускага пасольскага клюбу ў справе масавых арыштаў беларусаў у Горадзеншчыне і аб палітычных, якія сядзяць у вастрогах у Горадні і Беластоку.

Спешнасьць прапазыцыі падтрымлівалі беларускія паслы Баранаў і кс. Станкевіч. Гэта выклікала страшэннае абурэньне эндэкаў і пястоўцаў. Сьпешнасьць прапазыцыі адкінута галасамі Хьены і Пяста. За сьпешнасьць галасавалі нацыянальныя меншасьці, P. P. S. і Wyzwolenie.

Камісія прасьветы абгаварывала справы беларускай школы. Дакладываў Тарашкевіч, а падтрымлівалі яго нацыянальныя меншасьці, сацыялісты і Wyzwolenie. Большасьцю 2 галасоў прынята прапазыцыя, прызываючая Урад да утварэньня дзяржаўнай беларускай сэмінарыі і да арганізацыі для беларускіх вучыцялёў курсаў польскай літэратуры. Прапазыцыя аб утрыманьні беларускай гімназіі ў Вільні на кошт скарбу адкінута.

У пятніцу 16 сакавіка адбылося урачыстае паседжаньне Сойму з прычыны прызнаньня Антантаю ўсходніх межаў Польшчы. Прысутнымі былі дыплёматычныя прадстаўнікі бадай усіх дзяржаў, прадстаўнікі прэсы, а так жа і Прэзыдэнт Рэспублікі Войнахоўскі.

Маршалак Ратай, адчыняючы паседжаньне, выказаў сваю радасьць з прычыны бязумоўнага прызнаньня ўсходніх граніц. Усе паслы ўстаюць. Сядзяць толькі беларусы і украінцы. Пасол Луцкевіч крычыць з мейсца: „Бяз згоды Украінскага Народу!“ З беларускіх і украінскіх крэслаў чуваць: „Для вас радасьць, а для нас жалоба!“

Маршалак звоніць і прызывае да парадку пасла Луцкевіча. Пратэсты сярод беларусаў і украінцаў не спыняюцца. На правіцы і ў цэнтры крыкі: „Выключыць яго! Вон!“

Маршалак выключае пасла Луцкевіча на тры паседжаньня.

Гэтая рэпрэсыя маршалка выклікае абурэньне сярод беларусаў і украінцаў. Раздаюцца галасы: «Крыўдзіце і пратэставаць не дазваляеце!» „Гвалтаўнікі!“

Пасол Луцкевіч не пакідае залі паседжаньняў і голасна пратэстуе проціў гвалтаў.

Маршалак Ратай ставіць прапазыцыю аб выключэньню пасла Луцкевіча на адзін месяц і гэтая прапазыцыя прыймаецца галасамі ўсіх польскіх партый, выключаючы P. P. S. і нацыянальныя меншасьці.

У знак пратэсту ўсе беларускія і украінскія паслы дэманстратыўна пакідаюць залю паседжаньня. Чуваць галасы: Выходзячы беларускія і украінскія паслы пагражаюць у бок палякаў. Некаторыя з пагрозамі падбягаюць да выходзячых. Ледзь не дайшло да бойкі. Пасол Луцкевіч застаецца на сваім мейсцу.

Маршалак зварочывае ўвагу п. Луцкевіча на тое, што было-б непажадана, каб змушаны быў ужыць сілы для выдаленьня яго з тэй прычыны, што п. Луцкевіч не падпарадкуецца пастанове Сойму.

Ледзь Маршалак скончыў, як да п. Луцкевіча падбегла некалькі эндэкаў і пястоўцаў, адзін хваціў яго за руку, другія абступілі, пагражаючы яму. Пасол Луцкевіч спакойна сядзеў ня мейсцы і толькі зьвярнуўся да Маршалка з пратэстам проціў чынімых над ім гвалтаў.

Маршалак забараніў гаварыць Луцкевічу і заявіў, што калі п. Луцкевіч не пакіне зараз-жа залі паседжаньняў, то ён змусіць яго сілаю. А Луцкевіч на гэта: „У вас заўсёды стасуецца сіла“... і зноў ня парушыўся з мейсца.

Праз увесь гэты час крыкі і шум сярод польскіх паслоў ня спыняліся. Урэшце маршалак даў загад паклікаць стражу, каб вывясьці пас. Луцкевіча і аб'явіў перарыў на 5 мін. У часе перарыва прыйшло 6 возных. Луцкевіч па добрай волі ня хацеў устаць, дык яго хвацілі пад рукі і за нагі і вынясьлі з залі, а Луцкевіч у гэты час сьпеваў па-украінску: „Не пара, не пара москалёві, ляхові служыты“, а пазьней толькі: „не пара, не пара ляхові служыты!“

Пасьля таго, як Луцкевіч быў вынясены маршалак узнавіў паседжаньне. З прамовамі выступалі маршалак Ратай і Старшыня Міністраў ген. Сікорскі, ў якіх адзначылі значэньне для Польшчы прызнаньня яе усходніх межаў, пасьля чаго паседжаньне было зачынена.

Інтэрпэляцыя

пасла Рака-Міхайлоўскага і таварышаў да Міністра Справядлівасьці ў справе адцяжкі судовага розгляду спраў арыштаваных беларусаў, якія знаходзяцца ў Віленскім вастрозе.

„У вастрогах на „Kresach“ Wschodnich“:—Віленскім, Беластоцкім і Горадненскім знаходзіцца шмат абвінавачываемых палітычных, якія каля году чакаюць суда.

Пры найменшым падазрэньні з боку адміністрацыі, часта па злоснаму даносу заарыштоўваюцца беларусы—інтэлігэнцыя і сяляне, --якіх потым трымаюць доўгі час у вастрогах, нібы зьбіраючы матэр'ял для абвінавачаньня. Акты абвінавачаньня не ўручаюцца арыштованым у працягу 6—12 месяцаў.

Калі нават выдзяліць справу беларусаў, якія знаходзяцца ў працягу ўжо цэлага году ў вастрогах Беластоцкім і Горадзенскім, справу якая па заяўленьні пракуратуры нібы вымагае надта вялікага сьледзтва, бо яны абвінавачываюцца ў здрадзе дзяржаве, што нібы мелі на мэце, арганізоўваючы паўстаньне проці польскага панаваньня на землях беларускіх, адарваць гэтыя землі ад Польскага Гаспадарства, дык ёсьць выпадкі, што заарэштованыя па даносах аб нібы злосным перакананьні да польскай дзяржаўнасьці. альбо на падставе проста плётак аб гэтым, трымаюцца ў вастрогах людзі па паўгода і болей, бо ніяк сьледзкая ўлада ня можа быццам сабраць патрэбных для абвінавачаньня матэрыялаў.

Ясна, што усё гэта робіцца дзеля таго, каб пазбавіць беларускую вёску ад інтэлігэнцыі, трымаючых больш выдатных вясковых людзей у вастрогах“.

Далей фактамі сьцьвярджаецца вышэйсказанае.

✦✦✦✦

Суліма.

Што такое „Wyzwolenie“ з беларускага пункту гледжаньня.

(Гл. „Новое Жыцьцё“ № 2).

Пасьляслоўе.

Такім чынам з Wyzwoleniem скончана. Але і тут крытычны аналіз палітычнага зьявішча ня можа яшчэ паставіць кропку.

Прырода і роля партыі Wzywolenia раскрылася нам з усей яснасьцю ў часе выбараў у Палаты Польскай Рэспублікі.

Што-ж такое самыя выбары, раскрыўшыя нам усю гэтую праўду і што значыць гэтая раскрыўшаяся на выбарах праўда адносна да самое Польскае Рэспублікі.

I. Выбары і рэвалюцыя.

Народнае прадстаўніцтва, агульнае выбарнае права, выбарныя свабоды і інш. усё гэта — праяўленьне вялікага прынцыпа народаўладства.

Усё гэта—здабыцьцё шэрагу вялікіх і малых рэвалюцый, і ўсё гэтае цяпер, як трывалы вынік, як права, якога ня можна адабраць, як норма закону, як ясна ўсьвядомлены нямінуча-патрэбны варунак народнага росту і разьвіцьця, замацавана ўва ўсіх сучасных праваых дзяржавах.

Выбарныя пэрыяды, запраўды, якбы ў скарочаным відзе паўтараюць галоўныя і цэнныя рысы парадзіўшай іх Мацеры-Рэвалюцыі. У выбарных кампаніях, быццам адраджаецца свая асьвяжаючая, адмаладжаючая гаспадарсьцьвенны арганізм сіла, пранёсшайся рэвалюцыйнай стыхіі, патрэбнай для свабоднага творчага разьвіцьця народу. З іх выключаюцца толькі ўсе небясьпекі руйнуючага размаху рэвалюцыйнай стыхіі,—тыя нялюдзкія рысы яе гнеўнага дэмана, якому народ у іступленьні часта прыносіць у крывавую ахвяру самога сябе.

Выбарная кампанія, як ясна з гэтага выцякае, — настаящая маленькая рэвалюцыя, запраўдная забясьпечываючая прышчэпка проціў паўтарэньня новай вялікай...

Запраўды,—спынеце гэтыя правідловыя пэрыядычныя паверкі—народным судом, жывымі крытэр'ямі народнага права і народнай праўды—ролі, вартасьці і межаў усялякай улады ў краі, ўсіх без выключэньня дзяржаўных установаў, маючых тэндэнцыю старэць—камянець і зажывацца за шчот жывога маладога жыцьця — тэндэнцыю вадлівай, шкоднай і злой жывучасьці,—адмянеце гэтую пастаянную пагрозу суда, зьмены і кары, заўсёды вісячай над усялякай выбарнай уладай,— абавязкова ўсялякая істнуючая, нават самая дэмакратычна радзіўшаяся ўлада ўваскрасіць абсалютызм (самаўладзтва), які з тэй-жа неунікнёнасьцю давядзе да рэвалюцыі.

Жывая энэргія вялікіх стыхійна-народных рухаў, пагражаючая заўсёды поўным разгромам асьлепшым і аглухшым установам старчага абсалютызму—за нязнаньне грамадзянскай прыроды, за няпрызнаньне народных правоў і народнай праўды,—цяпер у сучасных дэмакратыях уведзена ў нутро гаспадарсьцьвеннай машыны, як яе жывая прыводзячая ў рух сіла...

Як ў сучасных паравых машынах цягло (двігацель) і тут вялікая, грозная, якая можа стаць страшнай і руйнуючай, стыхія прыроды, быццам, загадзя раздрабляецца на рад аддзельных момантаў, здабывае сваю правільную, рэгулюемую чалавекам пэрыядычнасьць, свой жывы, арганічны рытм. Вось-жа гэты правільна-знайдзены чалавекам рытм робіць пакорвай варожую чалавеку стыхію, пераварае яе ў пакорную, што служыць яго жыцьцю, сілу...

Толькі такім шляхам, як мы добра ведаем з гісторыі тэхнікі, йдзе заваяваньне чалавекам прыроды, пакарэньне яе сілаў.

Гэтакім-жа шляхам, як мы пераконываліся на палітычным досьледзе нашых дзён, адбываецца моцнае заваеваньне арганізованым чалавецкім грамадзянствам і сацыяльнай прыроды... чалавекам і „другой прыродай“, як сказаў нямецкі філёзаф Шэллінг, — соцыяльнай.

Калі рэвалюцыі — зарэвамі сваіх пажараў непаправіма позна асьвятляюць да канца ўсю гэтую праўду, — самую важную праўду, якую пудліва і аблудна хавае, калі не ад другіх, дык ад самаго сябе хворае грамадзянства, то выбарныя кампаніі—гэтыя прадбачаныя канстытуцыяй пэрыадычныя мірныя рэвалюцыі,—ставяць сваім першым заданьнем сваечаснае раскрыцьцё перад грамадзянствам ува ўсёй паўнаце гэтай, так патрэбнай для яго здароўя, праўды, таіць якую небясьпечней усяго: утоіваюць толькі невылячымую брыдкую хваробу.

Варунак раскрыцьця поўнай праўды—свабода. Вось дзеля чаго свабода—першы варунак запраўднасьці і сэнсу выбарнай кампаніі. Без свабоды выбары перамяніваюцца ў адзін з спосабаў утоіваць ад сябе сваю брыдкую хваробу...

Анешнія выбары, нават у варунках тэй куртатай свабоды, якую выдзеліла для нашага Беларускага Краю праступная крэсовая адміністрацыя, ўсё-ж такі раскрылі і асьвяцілі ясна для ўсіх надта і надта многае, што хавалася ад другіх і утоівалася ад сябе польскай уладай, усім польскім грамадзянствам... быццам у нашыя дні можа быць штонебудзь тайнае, што, па слову эвангельскаму, ня сталася-б, і пры гэтым заразжа,—яўным...

Па выявіўшамуся ў выніках выбараў настрою беларускай сялянскай масы мы можам судзіць аб розуме тэй палітыкі, якую стварала тут на „Крэсах“ польская ўлада,—ў мэтах умацаваньня іх дзяржаўнай сувязі з Польшчай...

Па тэй неспадзеванасьці, з якой зьявіліся перад уладай і грамадзянствам гэтыя настроі і гэтыя вынікі, па таму раздражэньню, якое вызвала гэтая неспадзяванка—мы можам судзіць аб меры глухаты і сьлепаты гэтай улады, гэтага грамадзянства. А па меры гэтай глухаты і сьлепаты можам судзіць і аб блізкасьці пагражаўшай адгэтуль, у тэйці іншай форме, — Рэвалюцыі.. Пры сьвятле гэтай выбарна-рэвалюцыйнай праўды, выявіўшайся ў выніках выбарнай кампаніі, мы пастараемся зрабіць усе далейшыя вывады з яе вынікаў—з беларускага пункту гледжаньня.

Выбары і польская гаспадарсьцьвеннасьць.

Як мы ўжо гаварылі, гэткай запраўднай рэвалюцыяй, зробленай беларускім народам з выбарнай картачкай у руках, рэвалюцыяй у рамках раўнадушнай да беларуса Польскай Канстытуцыі і ўжо яўна варожага яму Выбарнага Закону, і зьявіліся апошнія выбары на „Крэсах“...

Вынікі выбараў, як па сваей сутнасьці,—па важнасьці выяўленай праўды, так і па яе неспадзяваннасьці для польскага грамадзянства. для аканчальна асьлепшай і аглухшай на патрэбы і стогны беларускага народу польскай улады, — зьяўляюцца ў поўнай меры рэвалюцыйнымі...

Нацыяналістычны абсалютызм гэтай улады, ўваскрасіўшы разам з уваскрасеньнем Польшчы тут на „крэсах“ лепшыя традыцыі ня толькі яе вымiраючага шляхэтства, але і „акраіннай“ палітыкі ўсіх трох нябожчыц суседніх заборчых манархій, асьвяжыўшы іх у стылю модэрн, пажаў поўнасьцю ўсё пасеяннае ім насеньне... Гэта прызнана самым ген. Сікорскім.

Усе стаўкі на ўсе гатункі польскай гаспадарсьцьвеннасьці, прадстаўленыя дзесяткам, канкурыраваўшых у нас на „крэсах“, у аснаўной масе мяйсцовага насяленьня польскіх партый, на выбарах аказаліся бітымі... Стаўка на польскіх земляўласьнікаў, на старую нацыяналь-

на-шляхоцкую гаспадарсьцьвеннасць, на палянізуючы каталіцкі касьцёл, на магутныя яшчэ нядаўна лёзунгі: wiara i język—была двойчы, ў асобе № 8 і № 12,—пабіта.

Стаўка на новую крэсовую адміністрацыю, стаўка на ўдзячнасьць з боку беларускага насяленьня „Крэсаў“ — за «дабрадзействы ўпраўленьня і парадку», якія дала краю, ў яе асобе, Польская Рэспубліка, стаўка на „дзяржаўнае аб'еднаньне Kresów“ з „Macierzą Polską“, так лёгка і шчасьліва выграная на „выбарах“ у Віленскі Сойм..., была цяпер, на настаяшчых выбарах, двойчы і тройчы біта—ў асобе № № 22, 10, а так-сама цэлага раду кондотьерскіх (наемных) групаў, як „Трудовое Крестьянство“, „Зялёнадубцы“, „Балахоўцы“, „Актывісты“ і інш.

Стаўка на папулярнасьць сярод беларускага сялянства, як сымвала левай дэмакратычнай Польшчы імя вызваліцеля Беларусі, абаронцы народу Маршалка Пілсудскага, (легэнда гэтая мела шмат верачых і тут і ў Варшаве.) так сама была шмат разоў і ўсялякіх відах біта, як у асобе № 1, 2, 22 і тых самых кондотьерскія сьпіскаў, з поўным бязстыдствам заяўляўшых у сваіх лістоўках, што іх кандыдаты ідуць да Сойму, каб „выпаўняць волю Язэпа Пілсудскага і народу“ (Гл. „Адозва Аб'едн. Безпар. Белар. Арганіз., Балаховіча, Зялёнага Дуба і г. д., прызываўшых галасаваць за № 22).

І гэтае ўсё — ня гледзячы на тое, што патрачана было шмат срэдстваў беспасрэдна ці пасрэдна – з дзяржаўнага скарбу на агітацыю устную ці пячатную, на подкуп працўнікаў, на куплю галасоў, не гледзячы на пагрозы; вобыскі і арышты, і ўсялякія прасьледаваньня з боку адміністрацыі, пабоі і грабежствы з боку партыйных „баювак“ і г. д.

Агульны вывад з выбарнай рэвалюцыі — ясны і бязсумліўны. Польская ідэя, польская гаспадарсьцьвеннасьць ня вытрымала першае спробы з народнай праўдай на беларускіх «Крэсах» і— правалілася... Тое-ж самае, з тэй-жа заканамернасьцю, толькі яшчэ з большай рэзкасьцю і азначальнасьцю паўтарылася і на ўкраінскіх „Крэсах“.

І ніякія спробы знівэчыць тыя ці іншыя мяйсцовыя выбары,—Навагрудзкія ці Валынскія—ня зьменяць сілу гэтага вываду. Яны толькі падкрэсьліваюць поўнае і сярдзітае бязсільле ўлады і грамадзянства, злоснае жаданьне помсьціцца за даную ў часе выбараў свабоду яшчэ большым зьдзекам...

Дык вось усе партыі польскія панясьлі на выбарах няўдачу,—ўсе, апрача польскай партыі Wyzwolenie. Але як раз на прыкладзе Wyzwolenia лепей усяго падтверждаецца ўся сіла нашых аканчальных вывадаў.

Перамагла на выбарах з усіх польскіх партый тая, якая спрытней і хітрэй усіх прыкінулася найменей польскай і найболей беларускай...

Перамагла самая лепшая беларуская паддзелка польскай фабрыкацыі.

Перамог паднесены беларускаму выбаршчыку польскай партыяй, так сказаць, minimum Польшчы і maximum Беларусі..,

Перамагла на Беларускіх „Крэсах“ беларуская нацыянальная ідэя.

Якую навуку з усяго гэтага рэвалюцыйна-выбарнага досьледу вынесе Польшча, гэта—яе справа. Ува ўсякім выпадку першая перасьцярога дадзена і пры гэтым у самай яснай і рашучай форме...

Ня шкодзіць на ўсякі выпадак памятаць польскаму грамадзянству цікавы інцыдэнт з быўшым прэм'ерам панам Скульскім.

У дні свайго прэм'ерства ў чэрвені 1920 г., прыймаючы беларускую дэлегацыю, ён, з прысутнай яму адкравеннасьцю, якая ў значнай меры, аб'ясьняецца тагачасным тонусам „велікадзяржаўнасьці“ і ўдачай „фэдэратыўна“—імпэрыялістычнай авантуры, заявіў дэлегатам літэральна вось што: „Ручаюся вам, мае панове, што праз якіх-небудзь 50 гадоў аб беларусах у Польшчы ня будзе нават чуваць“. Тады дэлегацыя паляпафільскай большасьці беларусаў не дагадалася атказаць ясна-вельможнаму прэм'еру, што беларускія незалежнікі думаюць, што гэта настане шмат раней.

Я не хачу тут падробна напамінаць аб тым, як сам пан Скульскі сваею ўласнаю асобай фізычна пацярпеў у Ашмяншчыне ў свой першы і апошні агітацыйны візыт на беларускія „Крэсы“ і на ўласнай сьпіне пераканаўся ў тым, што беларусы яшчэ істнуюць...

Я толькі напомню аб тым, што ад вялікай і маючай вялікія ўплывы ў Установчым Сойме «групы Скульскага», якая налічывала аж 45 дэпутатаў, ня толькі не засталося нічога, але ні ў новым Сойме, ні ў новым Сэнаце ні аб „скульчыках“, ні, на жаль, аб самым быўшым прэм'еры і маючым вялікія ўплывы дэпутаце, аб самым пану Скульскім, ужо праз два з паловаю гады пасьля яго забойчай для беларусаў мовы, зусім нават ня чуваць... І там у Польшчы, дзе ўжо ня чуваць пана Скульскага, стала ў першы раз чуваць беларусаў...

Вось аб гэтым „сымвалічным міракле“ з панам Скульскім мы і радзім скромна — не забываць так многім ў Польшчы прыхільнікам і староннікам яго эфэмэрнай велічавасьці.

К а н е ц.

Ад Рэдакцыі. Констытуцыйны аптымізм аўтара і яго пагляд на рэвалюцыю Рэдакцыя не падзеляе.

Юбілей П. П. С.

18 марца Партыя Польскіх Сацыялістаў сьвяткавала 30-летні юбілей свайго істнаваньня. Сьвяткавалі і віленскія „пэпэсы“.

Быў час, калі гэная партыя іграла выдатную роль у жыцьці сацыялістаў усяе колішняе Расеі. Яна першая асьмелілася заявіць, што „інародчаскі“ пролетары пад расейскім панаваньнем перажывае ня толькі палітычны і сацыяльны ўціск, але і ўціск нацыянальны, в каторым сацыялісты павінны змагацца. Яна ў сваей праграме побач з пралетарскім ідэалам паставіла ідэал нацыянальны: незалежнасьць Польшчы, ды сваім прыкладам паказала дарогу і сацыялістам другіх нацыянальнасьцей, якія таксама выстаўляюць дамаганьне незалежнасьці для сваіх краін.

Аднак, у ненармальнай атмасфэры, што запанавала ў Расеі пасьля рэвалюцыі 1905 году, П. П. С. пачала выраджацца. Нацыянальны ідэал усё больш засланяе сабой ідэалы пралетарскія, і ў той час калі Польшча сталася незалежнай П. П. С. ідзе рука ў руку з заклятым ворагам працоўнага народу—буржуазіяй, уваходзячы да складу панскага ўраду, а галава партыі, Дашынскі, зьвязывае сваё імя з рыжскім міравым трактатам, што парэзаў на часьці нашу Бацькаўшчыну-Беларусь. Гэтая „ўгадовасьць“ партыі і імпэрыялістычныя імкненьні павадыроў яе далёка адпіхнулі ад П. П. С. як больш радыкальныя работніцкія масы, так і другія соцыялістычныя партыі, некалі блізкія да яе.

Памятуючы аб сьветлых мамэнтах дзейнасьці П. П. С. у першыя гады яе істнаваньня і ў часе рэвалюцыі 1905 году, беларускія соцыял-дэмакраты прынялі запросіны віленскае арганізацыі П. П. С. і паслалі на сьвяткаваньне сваіх прадстаўнікоў. Адзін з гэтых прадстаўнікоў у сваей прамове і адзначыў як гэныя сьветлыя, так і благія пэрыяды ў гісторыі П. П С., клічучы яе адкінуць нацыяналістычны налёт, недастойны сацыялістаў, і вярнуцца да чыстага пралетарскага ідэалу. Сваю прамову ён закончыў пажаданьнем, каб сьвяткаваньне новага юбілею партыі было такжа і сьвяткаваньнем польскага пралетарыяту сваей сацыяльнай пабеды.

Быўшыя на сьвяткаваньні работнікі горача сустрэлі воплескамі прамову беларуса.

Прамаўляў і прадстаўнік с.-д. Бунду, які вітаючы партыю, так сама затрымаўся на пытаньні аб адносінах да нацыянальных „меншасьцей“ у Польшчы.

Польскія прамоўцы, у тым ліку прадстаўнікі несацыялістычных арганізацый, ведама, ідэалізавалі П. П. С.: яна з нацыянальнага боку зусім іх здаволівае, а сучасная памяркоўнасьць у сацыяльных пытаньнях ня пужае нікога.

Пасьля прывітальных прамоваў запрошаных гасьцей быў прачытаны рэфэрат аб дзейнасьці П. П. С. за 30 гадоў істнаваньня.

М.

С. Кл.

Барацьба з безрабоціцай.

Аграмадны гаспадарчы крызыс, які запанаваў зараз-жа пасьля аканчаньня сусьветнай вайны, ўсей сваей цяжасьцяй узваліўся перш-на-перш на плечы рабочага клясу. Дзесяткі і сотні тысяч рабочых, пасьля чатырох гадоў страшэнна напружанай працы „на абарону отечества“ у адзін міг апынуліся выкінутымі на вуліцу і пазбаўленымі кавалка хлеба.

Лік безработных у галоўных дзяржавах даўно ўжо стаіць на вураўні гэткіх цыфраў: у Злучаных Штатах Амэрыкі—2 мільёны, у Англіі—1 міл., у Італіі поўмільёна і г. д. У зьвязку з агульным эканамічным становішчам лік безработных у аддзельных мамэнтах, зразумела, павялічывалася ці паменшалася ў тым ці іншым разьмеры. Але для сучаснага мамэнту паказаныя цыфры дужа блізкія да праўды.

Вялікі лік такой аграмаднай небывалай дагэтуль арміі безработных, у зьвязку яшчэ з высокай хваляй рэвалюцыйных настрояў наганяла на буржуазію не мала трывогі і страху. Вось чаму мы бачым, як у некатарых краёх з вялікай энэргіяй былі праведзены законы для абесьпячэньня безработных ці то працай, ці адпаведнай матэр'яльнай дапамогай.

На гэты шлях стала і Польшча, выдаўшая ў 1919 годзе закон аб помачы безработным. Закон гэты аднак не выковываецца, з пркчыны надзвычайна нізкіх ставак дапамог. Калі ў 1919 г. можна было яшчэ гаварыць аб дапамозе ў разьмеры 12 мар. дык цяпер гэтая цыфра ёсьць проста зьдзек над безработным. Дзіўна, што ўлада, якая акуратна павялічываючая згодна з ростам дарагавізны пэнсію сваім чыноўнікам не дагадалася дагэтуль зрабіць гэтага ў адношаньні да безработных.

У сучасны момант лік безработных у ўсей Польшчы па афіцыяльных даных 100.000 асоб. Даныя гэтыя, трэба думаць, уменшаны, але і ў гэтым выпадку цыфра дужа высокая, бо пры агульным ліку рабочых у Польшчы прыблізна адзін мільён — безработных будзе 10%.

Дэманстрацыі безработных, якія адбываюцца ў Варшаве, мабыць прымусілі ўладу пасьпяшыць зрабіць крокі у гэтым напрамку.

Цераз меру ўжо сумны малюнак адносін вышэйшых чыноўнікаў да так вострага пытаньня раскрылі гэтыя дэманстрацыі.

Цяпер Міністэрства Працы распрацовывае праект аб увядзеньні страхаваньня на выпадак безробоціцы.

Грашовы бок праекта прадугледжывае гэткія крыніцы срэдстваў: 1. узносы рабочых у разьмеры 1% іх заработкаў. 2. узносы ўласьнікаў у гэткім самым разьмеры. Апрыч таго вядомую часьць павінна даць дзяржава і мясцовае самаўпраўленьне.

Правам на дапамогу ў часе безрабоціцы будзе карыстацца кожны безработны, зарэгістраваны ў адпаведных дзяржаўных установах. Тэрмін, у працягу якога будзе выдавацца дапамога раўняецца 13 нядзелям у год. У надзвычайных выпадках ён можа быць прадоўжаны да 17 нядзель. Працу па зьбіраньню срэдстваў і выдачу запамог і г. д. праектуецца даручыць органам самаўпраўленьняў, а дзе істнуюць бальнічныя касы, дык даручаецца апошняй.

Пры кожным бюро пасрэдніцтва працы, якое будзе рэгістраваць безра-

*

Формаў трупехлых
Я вораг ласконны;
Сьцежак стаптаных
Ня зношу ў тварэньні;
Новым імкненьням
Даць новыя формы,
Новыя словы
І дум выражэньня,
Стаўлю я мэтай.

Юры В....

На узьмежы.

Былых астой душы людзкой
Нешчадна йдзе ламежа;
Паміж руін ждом новых дзён
З старога мы узьмежа...

За намі цьмень, прад намі жах,
Кругом зьмятні люцежа;
У нязьмежных дзён сутонны час
Усплыла наверх буцьвежа.

Гразой забіт народ маўчыць,
Як бойная скацежа:
Кады-ж канец і дзе той троп,
Каб выйсьці ўжо з суцьмежа?!

Юры В....

На сьмерць Г. Бондар-Нарушэвіча.

Агню палючаму свае аддаўшы творы,
З спустошанай душой і целам хворы
Ушоў туды, адкуль ня прыдзе болей,
Жыцьцё спыніў сваё ўласнай воляй.

Для краю роднага усе аддаўшы сілы,
Яму застаўся пэўны да магілы
І ў перадсьмертную, апошнюю хвіліну
Ен ўспамінаў пра родную краіну.

У жыцьцёвым моры патанулі мары,
І сталі попелам душы пажары...
І высілены, змучаны вайною
Ен марыў аб адным: аб супакою.
З жаўнерні далятали песьні гукі,
А ён, схапіў „бэголлу“ ў рукі,
І гледзючы ў гусьцеўшы змрок
Ня вытрымаў і... цісьнуў на курок.

Алесь Смаленец.

Прытуліся.

Прытуліся да мяне, мая зорка!
Вынь з душы маей смутак і жаль,
Ты улі ў маё сэрца збалелае
Многа новых няведамых хваль!

Прытуліся да мяне, каб я пасмы
Валасоў тваіх мог цалаваць;
Каб пазнаў хоць хвіліну я шчасьця
А пасьля—хоць ураз паміраць!

Прытуліся да мяне, каб глядзеўся
У тваіх сумных вачэй глыбіне,
Каб ад зьдзеку жыцьця і нядолі
Я забыўся навекі ў сьне!

Пётра Сакол.

Пакінь разважаць.

Што ты, хлопча, прачнісь! так ня зробіць шалёны
І зусім не адказ, што ты шмат улюблены!
Пацалунак адзін яшчэ можаш дастаць,
Толькі волі рукам ня жадаць, не даваць...

Не займай на людзёх, хоць ты шмат закаханы!
Лепей пойдзем ў садок, ён сягоньня убраны
І прыгода нам ў ім пасядзець, адпачыць
І лацьвей якось будзе сьмяяцца, дурыць...

Кажыш—нудна табе, сьлёзы льеш бяз упыну,
І што ноччу ня сьпіш, не ясі праз дзяўчыну...
Дык пакінь разважаць ды сватоў засылай,
На вяселье гасьцей заклікай, запрашай!..

М. Запольскі.

*
* *

Які сягоньня дзень! Якое неба, сонца.
Блішчала тут, ці там як срэбра, валаконцы,
Сьмяецца жоўты клён, скідаючы лісты,
І поўны нейкай песьцячай журбы
Шапоча ліпаў рад над плотам пахілёным,
Дзе ўецца вінаград крывавы а зялёны...

Я села ля вакна... Я заламала рукі
І слухала душой і думкай тыя гукі,
Што з вуліцы плылі у ціхі мой пакой
Маўляў, шырокаю а плаўнаю ракой,
Што мары мне нясьлі і весені тэй сны,
Што поўны да краёў надзеяў і маны.

Ці прыхадзілась вам у гэткія хвіліны
Спусьціцца думкамі ў жыцьцёвыя глыбіны
І прыраўнаць сьвятло і золата лісьця,
Да сумаў і турбот штодзённага жыцьця,
І разгадаць: чаму пад маскай залатой
Хаваецца старых жыцьцёвых злыдняў рой?

Н. Арсеньнева.

ботных і будзе назначана камісія для кантроля і супрацоўніцтва ў бюро. Камісія будзе складацца з прадстаўнікоў гаспадарства, органаў мясцовага самаўпраўленьня, ўласьнікаў і рабочых.

Праект мае адзін важны пункт, па якому кожны ўласьнік у месцах, ці галінах прамысловасьці, захопленых безрабоціцай, абавязан неадкладаючы паведаміць бюро пасрэдніцтва працы, абкожнай свабоднай пасадзе, абкожным нананятым рабочым. Невыкананьне пунктаў праектуемага закону з боку ўласьнікаў можа быць карана штрафам на суму 10 мільёнаў мар.

Вось гэткія ў галоўных рысах асновы заканапраекта аб страхаваньні на выпадак безрабоціцы. Ен заключае ў сабе даволі шмат карысных пастаноў,— ён зьяўляецца рэзкім кантрастам у параўнаньні з папярэднімі пастановамі Міністрэства працы.

Вышэй ужо было даказана чым, тлумачыцца гэты паварот у пазыцыі данага Міністэрства. Як відаць, добрая дэманстрацыя часамі бываець небескарыснай і служыць срэдствам, якое павялічвае энэргію і павышае творчую прадукцыю органоў дзяржаўнай улады. І тым больш прыходзе ў думку сумлеваньне: ці ня дзеля гэтага Міністэрства Працы так старанна апрацовала праект, каб апраўдаць сябе перад рабочымі масамі. А там далей яно пэўна, што праект альбо саўсім ня пройдзе праз Сойм, альбо так будзе зьменены, што хацела-бы і Міністэрства, але з чым ня можа цяпер выступіць перад рабочай клясай, у вачах якой яно так аскандалілася.

Разумеецца, што для атрыманьня гэтага закону бяз зьмены і папраўак, рабочай клясе Польшчы прыдзецца строга сьлядзіць, быць на старожа і не адзін раз продэманстраваць сваю аднalітую сілу.

✦✦✦✦

Культурная праца ў Савецкай Беларусі.

Газэта „Савецкая Беларусь“, робючы агляд працы ў справе навукі і мастацтва ў апошнія два гады, кажа, што Беларусь, пасьля доўгага заняпаду становіцца запраўды культурнай старонкай.

„Савецкая ўлада заснавала Унівэрсытэт, гэтую вялікую крыніцу агульных ведаў і знаньня. Праз год засноўваецца Сельска-Гаспадарчы Інстытут, які мусіць навучыць селяніна добра абрабляць зямлю, абрабляць так, як абрабляюць яе заграніцай, каб зямля давала найбольшую карысьць. Трохі раней адчыняецца Інстытут Беларускай Культуры, які мусіць апрацоўваць беларускія культурна-навуковыя пытаньні. Буржуазія ўвесь час ганьбавала беларускай культурай, бо гэтая культура была мужычая, і пашырэньне яе азначала гібель самой буржуазіі. І толькі цяпер беларускі народ мае свабодную магчымасьць пашыраць і разьвіваць сваю культуру.

Савецкая ўлада клапоціцца і аб разьвіцьці мастацтва на Беларусі. Яна зьбірае і захоўвае ўсе памяткі мінуўшчыны, усе прыгожыя творы мастакоў, скульптараў і інш. З гэтаю мэтаю ёю заснованы Дзяржаўны Музэй, дзе кожны грамадзянін можа бачыць, любавацца і ізучаць гэтыя творы.

Савецкая ўлада заснавала Дзяржаўны Тэатр, дзе разьвіваюцца наша мастацтва, наша драма, песьня, танцы і г. д. Каб падгатаваць высока-кваліфікаваных мастакоў-артыстаў, у Маскве заложана Беларуская Драматычная Студыя, дзе беларускія сялянскія дзеці атрымліваюць вышэйшую мастацкую асьвету. Атрымліваюць з тым, каб пайсьці у народ і разьвіваць наша роднае беларускае мастацтва“.

✦✦✦✦

Нацыянальнае пытаньне і пралетарыят.

Што такое нацыянальнае прыгняценьне?

„Дробная буржуазія, сялянства, рабочыя знаходзяцца ў кожнай, нават нацыянальнай, дзяржаве пад чужым панаваньнем, вызыскуюцца панамі-земляўласьнікамі, капіталістымі, бюракратамі, але гэтае панаваньне можна схаваць, яно непавочнае, яго трэба зразумець. Наадварот, панаваньне чужой нацыянальнасьці павочна, беспасрэдна кідаецца ў вочы. Калі рабочы прыходзіць у сваёй справе ў якую-небудзь установу, калі ён зьяўляецца ў суд, то ён не разумее, што гэта чужая ўлада пануе над ім у асобе ўрадніка (чыноўніка) у асобе судзьдзі, хоцьураднік або судзьдзя належаць да другой нацыі. Але калі яны гавораць у другой мове, то факт панаваньня над масамі чужых сіл становіцца відавочным, а дзеля таго—несьцярпімым“*).

І сапраўды, калі людзі гавораць у розных мовах, то ім трудна паразумецца,—паміж сабою і для сябе яны чужынцы ўжо з аднае гэтае прычыны. А калі чалавек чужой нацыянальнасьці, што гаворыць у чужой мове, камандуе народнымі масамі, выдае загады, помстуе за неспаўненьне яго загадаў, судзіць, карае, садзіць у вастрог, то чужое панаваньне нацыянальнае прыгняценьне становіцца для ўсіх відавочным і ненавісным. Так ненавідзілі заваёўніка, захватчыка чужога краю, нават калі дзесяткі год прайшлі з часу заваяваньня. Пануючая нацыя, ў асобе яе камандуючых кляс, абвяшчае сваю мову дзяржаўнаю, г. значыць, не дапускае ніякай другой мовы ў дзяржаўных установах (у судзе, войску, ўрадзе), апроч сваё ўласнае, забірае ў свае рукі загадваньне ўсімі грамадзянскімі справамі падбітае нацыі, ухіляючы яе прадстаўнікоў; скупчае пад сваёю ўладай усе способы дзяржаўнай прынукі (паліцыю, войска, адміністрацыю, суды, вастрогі), забірае ў свае рукі справу асьветы, дамагаючыся адабраць у людзей прыгнечанай нацыі іх мову, сьцерці іх нацыянальны твар. Яркім прыкладам такой палітыкі была палітыка расейскага царызму, душыўшага ўсе прыгнечаныя народы самымі драпежнымі способамі. У быўшай „Расейскай Імпэрыі“ велікаросы, ад імя каторых чынілі шаленства паны, самадзяржаўныя губэрнатары і ўраднікі, складалі меншасьць: на кожную сотню насельнікаў прыходзілася толькі сорак тры велікаросы. Расейскія чарнасоценцы, каторым трэ' было душыць слабыя народы, каб трымаць у послуху мільёны расейскіх рабочых і сялян.

Нацыянальная няроўнасьць выражаецца ў тым, што людзей чужой непануючай нацыі пазбаўляюць таго права, якое належыць людзям пануючай нацыі—справаваньня, суду й асьветы ў роднай мове, дольнічаньня ў справаваньні, прыёму на ўрадовую службу, вольнага пераходу і г. д. У такім становішчы больш-менш знаходзіліся ў царскай Расеі ўсе „інародцы“—усходнія народы, украінцы, беларусы, палякі, латышы, эсты, армяне, жыды. Для жыдоў было абмяжована права пражываньня „чертой оседлости“ — гарадамі і мястэчкамі Заходняга краю. Жыды былі пазбаўлены права займацца хлебаробствам. Прыём жыдоў у школы быў абмежаваны 3%.

У быўшай, Аўстра - Вэнгэрскай манархіі Габсбургаў бадай што такое самае драпежнае прасьледаваньне чынілася супроць галіцыйскіх украінцаў — русінаў, чэхаў, славакаў, сэрбаў, харватаў, італьлянцаў. На працягу шмат сталеньцяў Ірляндыя была пазбаўлена права вольна распараджацца сваёю доляй. У Пазнані прускія земляўласьнікі дзесяткі год гвалтавалі палякоў, дапінаючыся „распалячыць“ іх.

Ува ўсіх калёніях „вялікіх дзяржаў“ у Азіі, Афрыцы эўрапейцы і людзі белай касьці наогул, а таксама японцы ў Карэі і Кітаі складаюць „выбраную“ пануючую меншасьць, прывілейны панскі стан. Чым больш адсталы народ знаходзіцца пад уладай чужынцаў, тым больш прыгнечан ён, тым больш пазбаўлен ён ня толькі грамадзянскіх, але нават элемэнтарных чалавечых праў. Ангелец у Індыі, на вачу ўсіх, у вялікім горадзе, можа запыніць кожны экіпаж, на якім едзе тубылец, хоць-бы тутэйшы арыстакрата, і, выпхнуўшы нагамі ездака, сесьці потым на яго месца. Японскія жандармы перавязваюць арыштаваных карэйцаў дротам, працягнуўшы яго праз далоні. Жыдоўскія пагромы ў царскай Расеі, што рабілі па загаду паліцыяй, адносяцца да таго самага парадку зьневажэньня.

Чаму ў старой, праклятай памяці, манархічнай панскай Расеі беларус ці ўкраінец ня меў права гаварыць, — як выражаліся тады царскія апрычнікі — ў сваёй „халопскай“ мове?

А дзеля таго, што ўсе мовы народаў, жыўшых у Расеі, за выключэньнем велікарускай, лічылася кіраваўшай бандай „халопскімі“, і толькі расейская мова, мова пануючай нацыі, была „панскаю“, дзяржаўнай мовай.

З усімі прыгнечанымі народамі расейскія паны і тузы „першай гільдыі“ абыходзіліся, як з хамствам. Для іх гэта былі „жыды“, „маларосы“, „армяшкі“, „паляшчыкі“ і г. д. Іх яны зьневажалі і ня лічылі роўнымі з сабою.

Чаму і цяпер дзе-небудзь у Індыі ці Ягіпце, ангельскі афіцэр або паліцэйскі біскарна можа гвалтаваць, калечыць і растрэльваць невінаватых людзей, паліць цэлыя вёскі, тады як для ангельскіх грамадзян павага да асобы і недатыкальнасьць памяшканьня забяспечаны законам?

А дзеля таго, што ангельцы — ангельскія капіталісты і пан — паважаюць сябе за „гаспадароў імпэрыі“, а ўсіх іншых нізводзяць у стан безадказнай жывёлы, якая ня можа асьмеліцца загаварыць сваім голасам.

Нацыянальная няроўнасьць ёсьць станавая (сословная), палітычная няроўнасьць. Адны, з натуры свае прыналежнасьці да пануючае нацыі, маюць асобнае права і перавагу, прывілеі, а другія пазбаўлены гэтага права або часьці права,—таксама, як прыгонны селянін быў пазбаўлены ўсіх праў пры панска-прыгонным ладзе.

„Дзяржаўнае права“ пануючай нацыі ў стасунку да народу прыгнечанага—гэта рэштка панска-прыгоннага ладу,—таго ладу, ў якім улада над зямлёю была разам з тым і ўладаю над людзьмі. „Няма зямлі бяз пана“—казалі ўладарныя французкія князі. „Чыя зямля—таго і вера“. Селянін, прымацованы да панскай зямлі, лічыўся ўласнасьцю пана, якую ён мог нават прадаваць. Такое самае палажэньне прыгнечаных нацый: яны жывуць на чужой (забранай, заваёванай) зямлі—іх лёсам распараджаюцца прадстаўнікі пануючай нацыі.

Нацыянальная няроўнасьць выражаецца ў тэй грамадзянскай і палітычнай нераўнапраўнасьці, якая была ўласьціва панска - прыгоннаму грамадзянству. Паміж нацыямі існуе такая самая палітычная, станавая няроўнасьць, якая ў сярэдзіне вякі была паміж панамі і прыгоннымі, чорнымі людзьмі. Нацыянальнае прыгняценьне — гэта перажытак фэадалізму, прыгонна - панскага ладу.*)

Язэп Лёсік.

*) *Отто Баўэр.* Нацыянальнае пытаньне і соцыяльдэмократыя.

*) Вач. Г. Сафаров, „Национальный вопрос и пролетариат“. Петроград Гиз. 1922.

✦✦✦✦

Беларусы і эспэранто.

Беларускі народ, ня гледзячы на доўгія гады няволі і заняпаду, выступае на шырокую жыцьцёвую арэну, пачуўшы ў сабе сілы і жаданьня да самабытнай літэратурнай і навуковай творчасьці. Але здабыткі нашае культуры яшчэ так мала вядомы другім культурным народам, як немцы, французы і англічане, якія дзякуючы карысным мэтам заборчых урадаў—бачучых у беларусах толькі матэр'ял для высыску і асыміля-

---

* * *

Нікне ў імгле старана...
Пільна сачу праз туман:—
Нечая песьня чутна,
Нечый зыбаецца стан.
Лёс даручыў палашу,
Моўчкі, даўно сьцерагу.
Песьня бярэ за душу,
Слоў зразумець не магу.
Ісьтасьць ня ўнятна праяў:—
Загадкай дрэмле разлог,
Тайнасьці лес захаваў,
Далі сьцяною аблёг.
Буры пара-б нагадаць
Шэрых дакучлівасьць хмар.
Сэрца прыстала жадаць,
Гасьне памалу пажар.
Сны на павеках маіх...
Згіну бяз сіл небарак...
Толькі вось сьпеў не заціх—
Словаў ня ўцямлю ніяк.

Ул. Жылка.

З кніг Эдды.

Хвалі гожасьць дзянёчка,
Як кончыцца прыгожа,
Хвалі пекнасьць дзяўчынкі,
Як замужам нябожа.
Меч толькі прабаваны
Твоей пахвалы годны;
Лёд—калі яго пройдзеш
І чуеш грунт свабодны.
Ня вер салодкім слоўцам
Кабеткі або панны;
Ня вер зьмейцы, што дрэміць,
Ня вер сьвету, бо зманны,
Сьцеражыся віляньня
Сваей жонкачкі вернай;
Ня вер ў сілу багацтва
Ня вер хітрасьці беднай.
Дзе увойдзеш—пілнуйся,
Ці ёсьць выхад бясьпечны:
Не згадаеш, скуль выйдзе
Вораг—лёс твой правдечны.

К. Сваяк.

Жняя.

1.
Сонца ўстала
Загадала
Людзям працаваць.
Беларуска
Мяккой вускай
Йшла на поле жаць.

2.
Ржоньне строга
Босы ногі
Моцна тне—айй!
Што-ж паможа,
Калі збожа
Трэба жаці ёй.

3.
Пяе лету,
Сонцу сьвету,
Птушкам ўперагон,
Долі нуднай,
Прасталюднай
І жне свой загон.

4.
Размахнецца,
Азірнецца
Ці нажала шмат.
І спавітых
Снапоў жыта
Ляжыць цэлы рад.

5.
Сонца нізко,
Вечар блізко,
Здаравей твару.
Завіхнулась,
Размахнулась,
Кончыла ў пару.

6.
І як пэндзлі
Снапэ ў мэндлі
Пастаўляла ў рад.
Йдзе да дому
Маладому
Жыцьцю ўцехі шмат.

С. Юрасік.

Думкі.

Пад звонкія ветра напевы
За старай, сагнішай сьцяной
Снуюць—надаедлівы рой—
Трывожныя думкі мае...
То радасны разам са мной,
То поўныя жальбы і гневу,
То губяць надзеі свае
І смутнай ляцяць чарадой
У нэведамы край...
Дзе дзікія ветры ня выюць
І ў казках завеі жывуць,
Дзе пахне адвечна вясной,
І сіняя хваля марская,
Праз гучна-шумлівы прыбой,
На бераг сьвяды залатыя
Свае што ні дзень раскладае;
Дзе вечна даліны цьвітуць,
Дзе жыцьце і рай.
У агульным панацьці сплялося...
Дзе песьні аб шчасьці звіняць,
А радасьць аб долі гаворыць
Дзе вера, надзея, каханьне
Патрафілі сымволам стаць...
Туды мяне думкі заносяць
І шэпчуць кругом неустаньне,
Каб шчасьце сабе збудаваць—
Жыві і чакай!

Ф. Чэрнышэвіч.

цыі,—маюць зусім фальшывае прадстаўленьне аб беларусах, а часта нават зусім пазбаўлены вестак аб яго культурным жыцьці.

Адносна да гэтых, народаў, прадстаўляючых сабою культуру Заходу, мусім напружыць усе свае сілы, каб выклікаць сярод іх зацікаўленнасьць нашым жыцьцём, адзначыць самабытнасьць свае культуры і адначасна паказаць тыя цэннасьці, якія беларускі народ можа ўлажыць у скарбніцу агульна-людзкай культуры.

Сярод срэдстваў, якія могуць быць застасаваны ў вышэйпамянутай акцыі, не апошняе мейсца займае міжнародная мова эспэранто, якая вельмі добра надаецца для міжнародных зносін, як гэта паказала 35-гадавая практыка.

Ня будзем тут гаварыць аб важнасьці тэй ролі, якую цяпер эспэранто адыгрывае ў жыцьці ўсіх цывілізаваных народаў: аб гэтым сьведчаць усё большы ўзрост яго прыхільнікаў, міжнародныя канфэрэнцыі, якія адбываюцца ў гэтай мове ў розных пунктах зямной кулі, абшырная літэратура, як перакладная так і арыгінальная; афіцыяльнае прызнаньне, якое яна атрымала з боку ўрадаў Бразыліі, Фінляндыі, Бэльгіі, Баўгарыі і іншых дзяржаў; перадача справы аб эспэранто Камісіі Інтэлектуальных Спраў Лігі Нацый; застасаваньне эспэранто ў сваёй міжнароднай карэспандэнцыі і выдаваньне часопісі ў гэтай мове праз. Міжнароднае Бюро Працы і цэлы шэраг іншых фактаў, усім добра вядомых, гавораць самі за сябе.

Тут толькі прывядзем некалькі фактаў, якія для нас могуць служыць прыкладам. Вось-жа Літоўскі Урад, каб разбудзіць у шырокіх заграцічных колах зацікаўленнасьць і прыхільнасьць да сябе, выдае часопісь паэспэранцку пад назовай „Litva-Stelo“; таксама Польскае Т-ва Эспэрантыстаў у Варшаве ўзнавіла выдавецтва часопісі „Pola Esperantisto“, які мае тую-ж мэту; чэскі ўрад выдае часопісь „Ĉeĥoslovaka Gazeto“, ўрэшце для абароны інтарэсаў дробных дзяржаў, утварыўшыхся пасьля Сусьветнай Вайны, выдаецца ў Чэхіі спэцыфічна-міжнародная часопісь пад назовай „Nova Eŭropo“.

Маючы перад вачыма вышэйпрыведзеныя факты, ці-ж не адчуваем у сабе абавязку падтрымаць так важную справу і ўсімі сіламі імкнуцца выкарыстаць усе магчымыя срэдствы, а ў тым ліку і міжнародную мову эспэранто, каб змусіць дзяржавы Заходу гаварыць аб нас, каб уцягнуць забыты беларускі народ у сфэру міжнароднага жыцьця.

Каб дасягнуць гэтай мэты трэба, каб паасобныя адзінкі беларускай інтэлігэнцыі распачалі сярод нашага грамадзянства працу ў гэтым кірунку, закладаючы т-вы эспэрантыстаў, адкрываючы курсы мовы эспэранто, пашыраючы гэтую справу па вёсках і гарадох, распыраючы тым самым гарызонт народнага сьветагляду.

Праз эспэранто—да зьніштажэньня перагародак, што аддзеляюць нас ад Заходу—вось шырокі шлях выхаду на эўрапэйскую сцэну з цёмнай сучаснасьці.

N N.

⬥⬥⬥⬥

З усяе Беларусі.

Мікалаеўская гм. (Дзісьненшчына).

Маёнтак Лонка княгіні Маславай у 1922 г. падзялілі паміж асаднікамі, з якіх ні аднаго няма шараговага жаўнера. Надзеляны яны, асаднікі, па 20—35 дзесяцін кожнаму, але ні водзін з іх сам не працуе, а здае ў арэнду ці на запашку. А нашыя сяляне і гэтаму рады, бо ніхто з іх не атрымаў з надзелаў тутэйшых маёнткаў, а сваей зямлі маюць некатарыя ня больш як чверці дзесяцціны пры 9—12 душах сямы.

М.

Зьдзек над народнымі прадстаўнікамі.

У палавіне лістапада мінуўшага 1922 году адбывалася чарговае паседжаньне Маладачанскае гміннае Рады. У будынку гміны сядзеў зранку Радашкоўскі бурмістр, які чамусьце ехаў у Вялейку не цягнікам, а коньмі і чакаў на стайковыя падводы. У той час пры гміне чарговыя стайковыя падводы былі ў разгоне, дык войт гміны паслаў зрэквізаваць у вёсцы Вялікае Сяло яшчэ дзьве падводы для бурмістра. І гэтых новых падводчыкаў, вядома як у не прыгатаваўшыхся да стойкі, былі дрэнныя калёсы,—каб у вялікую дарогу вясьці пана бурмістра. Гмінная адміністрацыя стала даваць праборку падводчыкам чаму яны гэтак прыехалі.

Бачучы зьдзек над нявіннымі сялянамі умяшалася ў гэтую справу гмінная Рады. Сябры Рады параілі войту каб ён замест таго, каб насядаць на падводчыкаў, дык каб спытаўся лепш у бурмістра ці мае ён права праезджаць на стайковых фурманках і ці мае якія паперы на гэта, каб рэквізаваць лішнія падводы.

На пратэст радных заступнік войта грубым вурадніцкім голасам сказаў: Не вам інтэрас мешацца ў адміністрацыю. Як захачу, так і зраблю. Тады Рада стала прасіць войта, каб адчыніў па гэтаму пытаньню паседжаньне Рады, але і гэта войт адмовіўся зрабіць і паклікаў районнага Начальніка, каб расправіўся з як бы збунтаваўшайся Радай, які хутка і зьявіўся, прыгразіўшы войскам, паліцыяй і інш., страхі. Скончылася тым, што Рада замоўкла, а бурмістр пакаціў сабе да Вялейкі.

Усё гэта было дабрай прычынай, каб выкінуць некатарых сяброў Рады, якія баранілі ўсягды нашыя беларускія народныя інтарэсы. Так і сталася Вялейскім Староста выкінуў некалькі Радных. Дык вось якія парадкі, вось якую моц маюць нашыя выбарныя прадстаўнікі ў мяйсцовых урадах. Мы ужо боімося, ці не такая доля сустрэня нашых пасло̆ў у Сойме.

Праўда.

Беларуская школа на Усходняй Беларусі.

Беларускае Цантральнае Бюро Асьветы пры Наркамаце Асьв. РСФСР зьвярнулася ў Калегію НКА з просьбаю выдаць спэцыяльны цыркуляр аб стварэньні больш нармальных варункаў дзеля разьвіцьця беларускай культурна асьветнай працы на ўсходзе этнографічнай Беларусі. Такі цыркуляр быў выданы. Ніжэй мы друкуем поўны пераклад яго. У цыркуляры гаворыцца ня толькі аб губ. Вітабскай, Гомельскай, Смаленскай, але таксама і аб Томскай губ., бо процант беларусоў перасяленцаў у некатэрых паветах гэтай губ. дасягае значнай велічыні.

1. Зьмяніць ня досьць уважлівыя адносіны мясцовых павятовых і гарадзкіх аддзелаў народнай асьветы да культурна-асьветных патрэбаў беларускага жыхарства і ўчыніць крокі дзеля стварэньня нармальна-правідловых варункаў працы.

Увага: Параграф гэты асабліва датычыць Вітабскай губ.

2. Зьвярнуць увагу ўсіх органаў Н. К. А. на мясцох, што асноўнай працай, дзеля немагчымасьці пашырэньня сеткі беларускіх школаў, зьяўляецца неаб'однасьць учыненьня фактычных крокаў да пераводу выкладаньня ў школах 1-ай ступені з пераважным лікам беларускіх дзяцей на родную мову.

3. Увесьці ў школах II-ой ступені, якія знаходзяцца ў вабласьцёх, губэрнях і паветах, населеных пераважна беларусамі, як абавязковы прадмет (ня менш 2-х гадзін у тыдзень у кожнай групе), выкладаньне беларусазнаўства (беларуская мова, літаратура, гісторыя, географія і культура).

Увага: Беларусазнаўства ўводзіцца таксама і ў тых школах, дзе вучні-беларусы складаюць больш 50%, хоцьбы ў гэтай мясцовасьці беларускае жыхарства складала меншасьць.

4. Увесьці на ўсіх курсах па падгатоўцы і перападгатоўцы пэдагогічнага пэрсаналу, як адчыненых, так і намечаных да адчыненьня ў бягучым годзе на тэтыторыі, населенай беларусамі, — выкладаньне курсу беларусазнаўства.

Увага: У адносінах да падгатоўкі пэдагогічнага пэрсаналу для беларускіх школаў пацьвярджаецца пастанова Глаўпрафобру аб увядзеньні выкладаньня курсу беларусазнаўства ў пэдтэхнікумах і інстытутах народнай асьветы на тэрыторыі, населенай беларусамі.

Арышты беларусаў.

12 сакавіка г. г. па загаду Камэнданта паліцыі былі зроблены вобыскі і арышты ў шэрагу беларускіх дзеячоў у Горадні, а таксама ў гмінах Скідзельскай, В. Бераставіцкай, М. Бераставіцкай, Крынскай і др. Усе арыштаваныя 17 сакавіка адпраўлены ў Вільню і пасаджаны на Лукішках.

Між іншым быў зроблены вобыск у кіраўніка Сэкрэтарыяту Бел. Пас. Клюбу ў Горадні М. Якімовіча, які быў арыштаваны і назаўтра звольнены.

Адбыліся арышты таксама і ў Ваўкавыскім павеце, арыштаваныя знаходзяцца на Лукішках; частка ўжо звольнена. Пры звальненьні вымагаюць даць падпіску, што ня будуць займацца беларускаю грамадзкаю працаю.

З беларускага жыцьця.

⬥ Сэмінарыст Нарко ў нядзелю 18 сакавіка гаварыў пабеларуску казаньне ў св. Траецкай цэркві ў Вільні.

⬥ Сэмінарысты Духоўнай Сэмінарыі ладзяць у бліжэйшым часе беларускую вечарыну. Пастаўлена будзе „Пінская Шляхта“ Марцінкевіча.

⬥ „Robotnik“ паведамляе, што пасол Валіцкі (P. P. S.) у Луніпецкім павеце выступаў з справаздачамі аб соймавай працы. У часе гэтых выступленьніяў сяляне-беларусы дамагаліся адкрыцьця беларускіх школ, хутчэйшага вырашэньня зямельнага пытаньня і пратэстуюць проціў рабункавага ніштажэньня мяйсцовымі абшарнікамі і капіталістамі лясоў.

⬥ Да ведама беларусаў у Амэрыцы. Беларусы ў Злучаных Штатах Амэрыкі могуць атрымаць беларускую літэратуру, газэты, карту Беларусі, аткрыткі з відамі Бацькаўшчыны па такому адрэсу: Whiterussian book store (Bielaruski knižny mahazyn) 585 Stocking Ave. N. W. Grand Rapids, Mich.

⬥ У Вільні, 20 сакавіка вышла аднаднёўка „Крык Праўды“, якая па загаду улады была канфіскавана. Па зьместу аднаднёйка выказывала пратэст супроць прызнаньня ўсходніх межаў Польшчы.

⬥ У нядзелю 18 сакавіка ў Віленскай Беларускай Гімназіі адбыліся правады вучыцеля гімназіі—доктара тэолёгіі кс. Бобіча. Дырэктар гімназіі п. Трэпка ў сваей прамове ахарактарызаваў як віднага і гуманнага пэдагога.

З жыцьця беларускіх студэнтаў у Вільні.

⬥ Урад Студ. Саюзу гэтым даводзіць да ведама ўсіх сваіх сяброў, што згодна з яго пастановаю з 28. II. г.г. вызначаецца рэгістрацыя абавязковая для ўсіх сяброў.

Рэгістрацыя вядзецца праз сэкрэтарыят саюзу (Біскупская 12—6) як і праз сябраў ураду (Грынкевіч, Абрамовіч, Лабепея, Пяткевіч і Дзьмітрыеў).

Аканчальны срок рэгістрацыі 1. V. 23 г. Незарэгістраваўшыяся да тае пары аўтаматычна выходзяць з арганізацыі.

Урад Саюзу.

⬥ Новая часопісь. Як нас інфармуюць беларускія студэнцкая і вучнёўская часопісі „Наш Шлях“ і „Маладое Жыцьцё“ лучацца дзеля больш карыснай і аб'еднанай працы ў адзін орган беларускае моладзі. Часопісь будзець выходзіць, як чуваць што два, а мо і што-тыдзень.

Часопісь будзець органам новае даўно патрэбнае, надта пажаданае і здаецца маючае пад сабою трывалы грунт арганізацыі „Саюз беларускае моладзі“. Часопісь пачне выходзіць ў канцы красавіка.

⬥ Беларуская вёска даўно прачыхнулася. Жадаець стравы духоўнае, жадаець паступу ў гэтым напрамку. Адным з спосабаў здаволіць гэтае жаданьне ёсьць культурна-прасьветная праца сярод моладзі. Моладзь сама спазнала чаго ёй трэба. І яна сама бярэцца за арганізацыю.

З гэтаю мэтаю арганізуюцца ў Вільні, кароткія курсы беларускай мовы і адначасна інструктарскія. На курсах будуць выкладаць беларускія віленскія навуковыя сілы. Курсы пратрываюць ад 22 IV. да 28 VI. Лекцыі будуць чытацца кожную нядзелю і сьвята (аб чым заўсёды будуць належныя абвесткі) ад 3—6 гадз.

Падробныя інфармацыі можна дастаць у п. Шалешкі (Вільня, Вострабрамская 9 канцэлярыя беларускай гімназіі ад 9—1 п.п. і ў рэдакцыі „Новага Жыцьця“ 12—2 і 4—6 штодня.

Камісія па арганізацыі курсаў.

⬥ Лекцыя студэнта Грынкевіча. Рэфэрат студэнта Грынкевіча аб Вуніі рэлігійнай на Беларусі, дужа зацікавіў беларускае грамадзянства асабліва моладзь. Рэфэрат, дзеля абшырнасьці быў чытаны 2 дні 4 і 11 сакавіка і трэба сказаць, што прэлегэнт грунтоўна апрацаваў яго, ўглыбіўшыся ў гісторычныя досьледы. З сынтэза рэфэрату выплылі два пэўнікі: вунія, як лучнасьць хрысьцьян у адзінай царкве, што згодна з евангеліяй і, вунія, як стварэньне на Беларусі адзінай нацыянальнай царквы. І вось калі гэты першы пэўнік пачынае праводзіцца ў жыцьцё, а праводзяць яго на Беларусі за часаў Ягайлы іезуіты, пераважна палякі,-іезуіты зусім ня лічацца з справай нацыянальнай нашага народу і справа каталіцтва ідэтыфікуецца з польскасьцю. Вунія на Беларусі прыняла зусім хворую форму, бо фактычна ня йдзе тут аб вунію, а аб пашырэньне каталіцтва і польскасьці. Народ беларускі разьдзяліўся на дзьве варожыя сабе часткі каталіцкую і праваслаўную; ідзе досыць моцнае змаганьне. У выніку барацьбы лепшыя адзінкі Беларускага народу, як са сфэр духоўных так і сьвецкіх, зусім паважна пачынаюць думаць аб з'еднаньні цэркваў пачынаецца шуканьне дарог да паразуменьня. І тут вунія адыграла пэўнае значэньне для Нашага Народу, і захапіла амаль ня ўсю Беларусь і ў найвялікшы яе росквіт на Беларусі налічываюць до 10 мільёнаў уніятаў. Вунія сталася верай беларуса і зразумела, якая крыўда была зроблена нашаму народу, калі за Мікалая І вунія была скасована. Цяпер вуніятаў на Беларусі, амаль няма. Як далей пойдзе справа рэлігійная, трудна адказаць, пакуль што, патрэбы вуніі ня даюцца вычуць. Трэба шкадаваць, што некаторыя з прысутных, хацелі разумець рэфэрат, не як гістарычную спраўку, а як агітацыю ў бок вуніі. Прэлегэнт Грынкевіч чытаў выразна і цікава, выпукла высказываючы свае думкі.

А. П.

⬥⬥⬥⬥

Зьезд пэдагогаў сярэдніх беларускіх школ.

11—14 красавіка г. г. ў памяшканьні Віленскай Беларускай Гімназіі (Заля Драматычнае Майстроўні) адбудзецца зьезд пэдагогаў сярэдніх беларускіх школ.

На зьезд запрашаюцца: з правам рашучага голасу: 1) Цантр. Белар. Школьная Рада (12 прадст.); 2) Радашкаўская Белар. Шк. Рада (1 прадст.); 3) Дырэктары Беларускіх Гімназій: Віленскай, Гарадок-Вялейскай, Навагрудзкай, Нясьвіжскай і Радашкаўскай; 4) Прадстаўнікі Пэдагагічных Радаў беларускіх гімназій: Віленскай (20), Гарадок-Вялейскай (3), Дзьвінскай (2), Навагрудзкай (5), Нясьвіжскай (4), Радашкаўскай (3); з правам дарадчага голасу: 1) Прадстаўнік Куратарыуму Віленскага Шк. Вокругу, 2) Надзорчая Камісія Цантральн. Белар. Шк. Рады, 3) Вучыцялі Віленскіх беларускіх пачаткавых школаў, 4) усе беларускія пэдагогі і працаўнікі па беларускай прасьвеце, якія заявяць не пазьней 11 красавіка аб сваім жаданьні быць на зьездзе.

Парадак заняткаў зьезду: 1) адкрыцьце зьезду, 2) даклады: з мейсц; арганізацыя беларускіх сярэдніх школаў (п. Луцкевіч); арганізацыя ўнутраное працы сярэдніх школаў і зьвязак іх паміж сабою (п. Красінскі); тып сярэдняе школы і яе навуковы плян (п. Красінскі); агульныя мэтады выкладаньня (п. Луцкевіч); выкладаньне паасобных навук: а) моваў (п. Красінскі), б) гуманістыкі і мейсца ў ёй беларусазнаўству, в) матэматыкі і фізыкі (п. Трэпка), г) географіі (п. Багдановіч); фізычнае разьвіцьцё (п. Зянкевіч) і мастацтва (п. п. Южык, Сасноўская, Стэповіч); сувязь паміж пачаткавай і сярэдняй школай; узгадавачы даклад: павядзеньне, ўвага, адносіны да вучняў, зашкольная праца вучняў (п Трэпка); матэрыяльнае становішча сярэдніх школаў; недамаганьні сярэдніх школаў, меры, якія маглі-б паправіць іх палажэньне; свабодныя прапазыцыі.

Сябрам зьезду будзе запрапанавана быць прысутнымі на прыкладных лекцыях, якія дадуць вучыцялі Вілен. Бел. Гімн. і аглядзець Белар. музэй імені Івана Луцкевіча.

Для сябраў зьезду з правінцыі ладзіцца дармавое памешканьне.

У выпадку адсутнасьці ўсіх сябраў

Бел. Цантр. Шк. Рады права рашучага голасу атрымліваюць іх кандыданты.

Дырэктары гімназіяў маюць быць прысутнымі асабіста бяз права перадачы свайго мандату.

Арганізацыйная Камісія.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар.

Мы, жыхары вёскі Лапліна, Глубокскай гміны, Дзісьненскага павету заяўляем свой пратэст процiў удушэньня нашай культурнай працы праз закрыцьцё часопісі „Наша Будучына", якая асьведамляла нас і бараніла нашу няшчасную старонку Беларусь. Паны эндэкі хочуць гэтым адабраць заваяванае праз лепшых сыноў Беларусі, але дармо, ім гэта не ўдасца.

Шлём Вам, нашым перадавым змагарам сваё прывітаньне і пажаданьне шчасьлівай удачы ў барацьбе і памятайце, што за Вамі стаіць увесь працоўны Беларускі Народ.

Ад імя Лаплінскай грамады
(5 надпісаў)

Да моладзі вёсак, мястэчак і гарадоў.

Дзіўна дзеіцца на сьвеці. Тое, што так упорна адкідывалі нашыя ворагі — істнаваньне народу беларускага — прапала. На таго, хто гэтак гаворыць глядзяць быццам на вар'ята ці дурня. Прадстаўнікі нашага народу адваявалі нам гэнае права: Беларусам-людзьмі звацца. Першы этап у гэтым напрамку пройдзены. Гісторыя Беларусі злучылася ў апошніх сваіх падзеях так стульна з гісторыяй сусьветнай, што глянуўшы з аднога боку ў сьвет, зараз убачыш аналёгію да самых сябе, зараз убачым, што тое, што мы робім, пачынаюць і іншыя народы.

Сусьветная вайна зруйнавала ўсе фундаманты жыцьця грамадзкага, нацыянальнага і дзяржаўнага. Кожная нацыя па вайне пачала рабіць агляд сябе, сваіх сілаў, імкненьняў і мэтаў. І ў першы чарод была тут закранута моладзь. Бо моладзь або была скумячана надта моцна вайною і цяпер пачала выпрастоўвацца, ці зноў іншая частка прышла да таго, што стварыла вайна і спаткалася з пэўнымі фактамі, якія прыняла, або пачынала барацьбу з імі, барацьбу на жыцьцё і сьмерць. Гэта бачылася па ўсём сьвеці. І ня дарма, бо моладзь гаворыць за тое, якім будзець народ і дзяржава...

Беларуская моладзь мо крыху спазьнілася, мо абставіны ў яе былі іншыя, што яна непраявіла свайго голаса да гэтае пары. Мо яна дужала, ўзмацоўвалася, яна праўда часта рабіла пэўныя ня заўсёды шчасьлівыя спробы весьці сваё жыцьцё. Было дрэнна, бо ня было еднасьці, ня было супольнае згоднае працы і змаганьня, ня прышла часіна, калі ўсе зразумелі, што ў арганізацыі сіла і моц!. Што грамада толькі дасьць магчымасьць змагацца і працаваць дзеля сваіх ідэалаў...

Пара гэтая кончыцца. Неабходнасьць сконцэтраванай, злучанай працы стала яснаю і зразумелаю для ўсіх. Пачынаюцца рабіць першыя крокі дзеля аб'едваньня ўсіх істнуючых арганізацыяў моладзі да гэтае пары і арганізаваць новыя гурткі. Віленская беларуская моладзь зразумела, што на ёй у першым чарадзе ляжыць адказнасьць за ўсю працу і з усею павагаю і пракананьнем узялася за работу. Арганізуюцца ў Вільні курсы, маючыя на мэці гэтую самую вось думку, быў апрацованы і пададзены на легалізацыю статут, які дасьць магчымасьць нікога не баючыся, зусім сьмела заняцца арганізацыяю моладзі.

І мы верым, што наша праца будзець зразумелай для вёскі беларускае мястэчак і гарадоў. Думаем, што ўсе, каму на сэрцы ляжыць разьвіцьцё нашага краю і народу — злучацца з намі. Тады будзем дужыя, тады нас ніхто ня зглуміць.

Арганізацыйная камісія курсаў і Цантральнага Саюза беларускае моладзі.

Навіны з Літвы.

Самаарганізацыя беларусаў.

Дзеля таго, што на Літву вярнулася шмат беларусаў з Расеі, а так сама з прычыны таго, што нядаўнія выбары ў Літоўскі Сойм, праўда, некарысныя для беларускага грамадзянства, раскалыхалі беларусаў да нацыянальнага адраджэньня; пачалася самаарганізацыя беларускага жыхарства—незалежна ад урадовых устаноў. У Коўні адбыўся вялікі сход беларусаў для арганізацыі Беларускае Грамады. Абрана новая Рада Грамады ў складзе асоб: Старшыні—Язэпа Воронкі, Намесьніка Старшыні — Лявона Зайца, Галоўнага пісара — сьвяшч. Базыля Нядзьвецкага, Скарбніка—Грыгора Казячага і Сябра—Аляксандра Карабача.

Літоўскія часопісі аб беларусах.

У вышоўшым нядаўна № 14-15 літоўскага штомесячніка „Atspindžiai („Одблыск"), прысьвячаным 600-гадоўю Вільні, надрукованы артыкул Я. Воронкі пад назовай „Вільня і беларускае нацыянальнае адраджэньне". Пры артыкуле зьмешчана 5 рожных малюнкаў, адказваючых заданьню артыкулу. У другім літоўскім вайскова-навуковым штомесячніку „Műsu Žinynas" („Наш Весьнік") ад нядаўняга часу стала зьяўляцца шмат кнігапісных артыкулаў аб навінах беларускага друку.

З ВІЛЬНІ.

Мітынг безработных.

У пятніцу ў польскім рабочым доме адбыуся мітынг безработных, на якім вынесена рэзалюцыя, вымагаючая безадкладнай арганізацыі публічных работ і адкрыцьця безплатных кухняй для безработных. Апрача таго выбрана дэлегацыя з 3 асоб, якая разам з сябрамі Акружнай камісіі клясавых проф. саюзаў пойдзе да Дэлегата ўраду і магістрату, дзе зробіць даклад аб цяжкім становішчы безработных і падасьць прынятую рэзалюцыю.

Забастоўкі.

Забаставалі рабочыя фабрыкі парфум і мыла „Коста" і піваварні „Попэн". Бастуюць рабочыя сталяры. Клясовы проф. саюз будаўляных рабочых выдаў адозву, каб бастуючыя рабочыя ня йшлі на ўступкі і дабіваліся выпаўненьня ўсіх дамаганьняў саюзу.

Літоўскія Справы

На безупынныя захады віленскіх літоўцаў перад месцовай уладай на атрыманьне дазволу выдаць газэту, атрымліваюць катэгорычныя адказы.

Свая пошта.

Гр. К. Кошко. Вершы атрымалі--дзякуем. Адрас „Krупісу": Вільня, Вострабрамская 9—6. Пішыце аб тамашнім жыцьці-быцьці.

Ахвяры на „Новае Жыцьцё".

Ад грам. Ан Жаўрыдовіча з Амэрыкі 10 дол. Ад грам. Тумашэўскага Пятра 50.000 мар. :: Ад М. Ш. 20.000 марак польскіх.

Сэкрэтарыяты Беларускага Пасольскага Клюбу.

1) **Вільня,** Віленская вул. № 12 кв. 6.
2) **Ліда,** II Слабодка № 8 сэкрэтар Калясінскі.
3) **м. Глыбокае,** Дзісьненскага павету, вул. Севмевіча № 46.
4) **Жодзішкі,** Сьвенцянскага пав. кс. Годлеўскі.
5) **Наваградак,** Вялікі Рынак 14, сэкр. Ян Біруковіч.
6) **Нясьвіж,** Альбанская 28, сэкр. Яз. Шнаркевіч.
7) **м. Стоўпцы,** Шпітальная, 22. Г. А. Сабалеўскі.
8) **Баракавічы.**
9) **Горадня,** Мастовая 9.
10) **Валкавыск,** Пясковая 14.
11) **Бельск,** Замковая вул. № 3. кв 1 сэкр. Канстанцін Карыцкі.
12) **м. Саколка,** Горадзенская вул., № 34.
13) **м. Клешчэлі,** Бельск. павету, вул.
14) **м. Крынкі,** Горадзенскага павету, Горадзенская вул. № 34.

Апошнія навіны

У часе дыскусіі на пленарным паседжаняні Сойму ў справе крэдытаў для асаднікаў пасол Тарашкевіч выступіў з гарачай прамовай процiў асадніцтва, якая падняла буру пратэсту з боку правіцы і цэнтра. Зьмест прамовы будзе надрукованы ў чародным нумары.

Нямецкі Канцлер Куно выступіў у Сойме па пытаньню аб становішчы ў Руры; ён дамагаўся, каб немцы і далей цьверда трымаліся варожа да акупантаў—французаў.

Газэта „Hajnt" надрукавала гутарку з пaслом савецкім у Польшчы Абаленскім, які цьвярдзіць, што Рыскі трактат ёсьць прыватная справа паміж Польшчай і Саветамі і што згодна з гэтым трактатам Саветы маюць права мяшацца ў польска-літоўскія справы.

Канфіскаваньне беларускай лістоўкі, пасьвячонай 5-м угодкам абвяшчэньне Беларусі Незалежнай Рэспублікай

У Вільне камісарам ураду была канфіскавана 23-га сакавіка лістоўка, пасьвячоная 5 угодкам абвяшчэньня Беларусі Незалежнай Рэспублікай, выдадзеная Віленскім Беларускім Нацыянальным Камітэтам.

Бібліяграфія.

Беларускія кнігі, выдадзеныя ў Коўні.

1. Тарас Гушча. Казкі жыцьця. Апаведаньні 1907—1923 г.
2. Фр. Багушэвіч. Дудка беларуская.
3. Сьпевак Блондэль. Англійская лягенда. Выданьне Міністэрства Беларускіх Спраў у Коўні.
4. Неба і Зоры. Пераклад Казячага. Выданьне Міністэрства Белар. Спр. у Коўні
5. Лункевіч. Закон жыцьця сярод жывёлі расьлін. Выданьне Міністэрства Бел. Спр. у Коўні.

Вельмі патрэбны вось такія выданьні па 1 экз. (каб толькі ня вельмі псаваныя):

1. **«Наша Каляіна»** Слуцак.
2. **«Зьвястун»** (Балаховіча).
3. **«Грамада»** (Смоліча).
4. **«Родны Край»** (часопісь, Слуцак, 1918 г.).
5. **»Бѣлорусская Жизнь»** (Салавевіча, Менск, Горадня).
6. **«Гоман»** № 1 (1916 г.).
7. **«Homan»** (1916 г.) № 1.
8. **«Вясковы Пралетары».**
9. **«Ілюстрованая Беларуская Часапісь»** (была пры „Новым Весьніку" пры немцах).
10. **«Голос Белоруссіи»** (царскіх часоў).
11. **«Наша Доля»** (гражданкай, 1906 г.).
12. **«Вестка Ураду Савецкай Беларусі.** (Менск, Студз. 1919 г.)
13. **«Беларускі Шлях»** (Горадня).
14. **«Раніца»** (Вільня).
15. **«Каапэрацыя»** (Вільня).
16. **«Шустэр».** (Кароткая Гісторыя Сьвятая).
17. **«Гутаркі аб небе і зямлі».** (Каставіцк.).
18. **«Зямельная справа у Новай Зяляндыі».** (брашура).
19. **Як ратаваць уздутую жывёлу.** (браш.).
20. **«Abrazki».** (Zm. Biaduli).
21. **«Архіп і Лявонка».** (Горкага).
22. **„Жыды на Беларусі".** (Бядулі).
23. **„Сцэнічныя Творы".** Т. II. (Менск. 1918).
24. **«У іншым шчасьцьці»...** (Каганца)
25. **«Маладая Беларусь».** (даваеннае выдан.) Сшыт. II.
26. **„З роднага Загону".** (А. Зязюлі).
27. **„Мутэрка".** (Гарэцкага 1921 г.).
28. **„Гісторыя Беларускае Літэратуры".** (Гарэцкага 2-ое выданьне)
29. **„Мэтрычная сыстэма мерау"** 1922 г.
30. **„Краўцоў Макар".** (Брашура, адбітак з „Бел. Зв." аб Бел. Нар. Рэсп.).
31. Усе выданьня на каапэрацыі (Чыжэўскага і іншых).
32. **„Krупісу".** апошнія нумары пасьля аднаўленьня.
33. **Усялякія адозвы, проклямацыі плякаты** (датычачы выбараў у Сойм і інш. па-беларуску, незалежна ад напрамку).
34. **„Памфлет".** (Няпеккі).
35. **„Усе паштов. пісулькі".** (выдан. Алехновіча і інш.), партрэт і інш.
36. Зборнікі **„Беларускіх Ведамасьцяў".**

Просім прысылаць у рэдакцыю газэты „Новае Жыцьцё" па адрасу: Вільня, Вострабрамская 9,

Курс на грошы.

(Віленская біржа.)

За 23 сакавіка.

Долары	44.500—45.000
10 рублёў золатам . .	250000—2..0000
Франц. франкі.	2900—3000
Нямецкія маркі	200—210

Агульны арганізацыйны СХОД БЕЛАРУСАЎ - ЭСПЭРАНТЫСТАЎ склікае на 28 сакавіка ў сераду на Віленскую вул, № 12-6 а 6 гадз. увечары

Ініцыятыўная група

Беларусы! Чытайце, распаўсюджывайце і складайце ахвяры на свае газэты!

У нашай сьвядомасьці — наша моц!

Рэдактар-Выдавец **Я. Лагіновіч.**

Друкарня **С. Бэккера,** Субач, 2